“Voldríem donar vida al patrimoni arqueològic del Pirineu”

Un estiu més, el Grup d’Investigació en Arqueologia del Paisatge (GIAP) de l’ICAC s’ha desplaçat al Pirineu per seguir estudiant l’activitat ramadera en espais altimontans a l’antiguitat. Del 22 al 30 de juliol un equip de 8 arqueòlegs han treballat a Coma de Vaca (Queralbs). Ens ho expliquen Josep Maria Palet i Tania Polonio, codirectors junt amb Arnau Garcia, i un nou membre del grup, Pau Olmos. L’equip del 2016 també l’han integrat Lídia Colominas, Jesús Martínez, François Ricou, col·laborador del GIAP, i l’estudiant del Màster en Arqueologia Clàssica Oriol Cuscó. La intervenció s’inscriu en el projecte finançat pel Mineco (HAR2015-64636-P -MINECO/FEDER, UE) i també està subvencionat pels ajuts quadriennals del Departament de Cultura de la Generalitat.

L’equip al coll dels Tres Pics.

Ja fa set anys que treballeu a Coma de Vaca.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Sí, hi hem continuat en les dues de les línies de treball iniciades, l'arqueològica i la geoarqueològica, i en una línia nova, lligada a la gestió i conservació del patrimoni.

Parlem-ne. Comencem per la línia més pròpiament arqueològica.
Hem excavat un altre cop la cabana 346 del jaciment d'Aigols Podrits II que ja vam sondejar el 2015 i hem pogut documentar, i confirmar, dos moments d'ocupació importants: un cap al 3000 aC, a l'inici de Neolític final, i l'altre del segle I aC, a principi del període romà. De la fase neolítica hem trobat una gran llar de foc ovoïdal: una cubeta d'uns 80 per 60 cm. No és dins de la cabana sinó en el que devia ser una zona comuna de l'hàbitat neolític, a l'aire lliure, en un espai central amb cabanes al volt.

Restes de la llar de foc del neolític a Aigols Podrits II (Capçalera del Freser).

Per què és interessant?
Perquè reforça la idea d'un gran assentament ramader neolític a la capçalera del riu Freser. Aigols Podrits té un tancat datat cap al 2700 aC, i en tenim un altre encara per datar, però també d'entre el 2000 i el 3000 aC. Són a 2.450 metres, una cota que en època neolítica corresponia al límit superior del bosc, fa frontera amb l'altiplà de pastura i per tant és zona preferent d'ocupació. A més, és zona natural de pas, rica en fonts, i encara avui el jaciment

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

queda travessat pel GR 11.

L'ocupació romana és molt posterior.
Sí, hi ha un hiatus entre el segon i el primer mil·lennis aC, en què s'abandona l'ocupació ramadera altimontana, que no necessàriament l'explotació. Molt més tard, al segle I aC, a la Cerdanya coincideixen l'eclosió del món ibèric i la romanització. Per això a la cabana no hi hem trobat ceràmica romana sinó de tradició ibèrica, i ja lliga, per cronologia, amb la Llívia romana. També quadra amb l'expansió ramadera i el creixement econòmic d'aquestes valls durant la romanització.

Treballs d'excavació a la llar neolítica de l'estructura 346.

Pel que fa al treball en geoarqueologia, en què ha consistit?
Hem mostrejat diverses seqüències estratigràfiques per documentar l'impacte antròpic, uns metres enllà de la cabana 114, a Coma de Vaca, excavada en intervencions anteriors. Ens han donat l'ocupació neolítica, un hiatus estèril entre el Bronze final, el Ferro i el primer ibèric, i sedimentació amb material arqueològic romà.

Des de la geoarqueologia, com s'explica aquest hiatus?

Encara hi hem de donar explicació. La geoarqueologia et diu el procés de formació del sediment, però s'ha d'integrar amb la resta de dades (estudis geoquímics de les torberes, pal·linologia, etc.). És un hiatus per causes climàtiques? No hi ha ocupació? El que està clar és que les dinàmiques d'ocupació de l'alta muntanya tenen a veure amb les d'ocupació de les planes.

La hipòtesi climatològica també pot ser vàlida.
Sí, pot ser un indicador, perquè és un medi molt vulnerable al canvi climàtic. De fet el final de l'edat del Bronze correspon a un període sec. Això ens torna a traslladar a l'actualitat, perquè aquest estiu hi ha una sequera extraordinària. Les pastures i les fonts s'han assecat, i els pastors han hagut de dur cisternes!

Fent treballs per extreure sediments i fer-ne l'estudi geoarqueològic a Coma de Vaca.

Parlem de la nova línia de treball d'enguany, la gestió del patrimoni.
El Pau Olmos s'ha incorporat a l'equip per estudiar com influeix el medi altimontà en la conservació del patrimoni, depenent dels riscos naturals (allaus, esllavissades, crescudes de riu, ramats, etc.) i la pressió antròpica (turisme). S'han avaluat i catalogat unes 200 estructures de tots els jaciments de Coma de Vaca i de la Coma del Freser des del punt de

vista de la vulnerabilitat, fent previsió de l'impacte que poden rebre en els propers anys.

Tenint la conservació com a objectiu?
Depèn del valor científic i patrimonial. La cabana 346 d'Aigols Podrits II té valor científic i arqueològic, però patrimonial no tant. Altres estructures estan més ben conservades però tenen menys interès arqueològic. L'objectiu és provar una metodologia d'impacte ambiental a la vall de Núria i a Coma de Vaca aplicable a altres zones de muntanya, i que tingui un aspecte social: que la gent participi del seguiment.

És a dir?
Que s'ha de fer pedagogia del valor d'aquestes restes als refugis, entre guardes forestals, excursionistes i turistes, que tenen un factor important de destrucció del patrimoni. Val a dir que de tot plegat en sortirà una base de dades virtual, una mena de carta arqueològica consultable pel públic i una eina útil per a la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat.

Sondeig en un tancat d'Aigols Podrits.

El vostre projecte inclou una posada en valor?
No ben bé, ens faria falta un finançament a part, però sí que voldríem acabar integrant tot

aquest patrimoni al Parc natural de les Capçaleres del Ter i del Freser, declarat el 2015. De fet la posada amb valor no seria gaire costosa: marcar i senyalitzar, proporcionar mapes... Voldríem donar vida a aquest patrimoni, que sigui un valor afegit com a paisatge cultural al potencial turístic que ja té la zona.

Parleu molt del turisme. Tan important és?
El Pirineu viu una eclosió turística! Torna a ser un tema d'actualitat: l'altra cara de la moneda de l'abandonament de l'ús tradicional del Pirineu. Les pràctiques ancestrals van començar a desaparèixer fa cent anys, i fins llavors el patrimoni es mantenia, però ara sols queda un paisatge fossilitzat sotmès a agents destructors.

Text: Carme Badia i Puig

Fotos: GIAP

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)